

Verklaring van gebruikte termen

aflopend	bladrand die doorloopt op de stengel
antheridiën	mannelijke geslachtsorganen fig. 5-13-18a-23-35-37-38-179-186
antheridium	enkelvoud van antheridiën
archegoniën	vrouwelijke geslachtsorganen fig. 18b-35-36-180-190
archegonium	enkelvoud van archegoniën
bladbasis	de aan de stengel gehechte zijde van het blad
bovenliggend	de bovenrand van het blad ligt op het volgende (jongere) blad, dit komt bij een aantal bebladerde levermossen voor fig. 53-55-175-177
broedblaadje	blad dat fungeert als broedorgaan fig. 111
broeddraad	draadvormig broedorgaan gevormd aan de blaadjes fig. 154a of aan de stengel fig. 199
broedknolletje	aan rhizoiden groeiend broedlichaam fig. 42-129-198
broedknop	broedorgaan met bladachtige aanhangsels fig. 133-134
broedkorrel	uit weinig cellen samengesteld broedlichaam fig. 44-60a-63-70-91-119-140-145
broedtak	broedorgaan lijkend op een tak fig. 167
bryologie	leer der mossen
bryoloog	mossenkundige
dekseltje	orgaan dat de opening van sporenkapsels van niet rijpe bladmossen afdekt fig. 19-20-22-29-34-35
eenhuizig	archegoniën en antheridiën aanwezig op één plant
eenslachtig	archegoniën en antheridiën niet in hetzelfde omwindsel, dit is altijd bij tweehuizige planten en kan ook bij eenhuizige planten het geval zijn
elateren	springdraden, tussen de sporen van levermossen aanwezige draden die bij contact met de buitenlucht spiraalvormig kronkelen en daardoor de sporenmassa uit elkaar duwen waardoor de wind er meer vat op krijgt fig. 6-182-183
gesnaveld	dun uitsteeksel aan de top van een dekseltje fig. 2b-20-34a-95-106a-110-169
gezoomd	anders gevormde of gekleurde baan van cellen langs de bladrand fig. 17-101-129a-138a
glashaar	kleurloos, buiten de bladschijf uitstekend deel van de nerf bij bladmossen fig. 113-116-118-119-124-193
hauwen	lange cilindrische sporendragers (kapsels) op het thallus van hauwmossen. Hierin worden de sporen gevormd. Bij rijpheid springen deze in de lengte in twee delen open waardoor de sporen vrijkomen fig. 14-15-80a-81a-188
innovatie	in één groeiseizoen uit een speciale cel gevormde (eventueel vertakte) scheut van de hoofdas fig. 43-118-123-124-131a-b-135-146-147-196
involucra	buisvormig orgaan op thalleuze levermossen, waarin sporenkapsel en kapselsteel zich ontwikkelen fig. 19c
involucrum	enkelvoud van involucra fig. 12
kapselsteel	steel waarop een sporenkapsel zit, deze is bij levermossen (nagenoeg) kleurloos door het ontbreken van bladgroen fig. 8-12-66-71 en bij bladmossen meestal groen of roodbruin (met bladgroen) fig. oa. 2b-19-24-25b-33a-34b
kropje	kropvormige uitstulping op de overgang van kapselsteel naar sporenkapsel bij sommige bladmossen fig. 104a-106a
lamellen	lange smalle celplaten die in de lengterichting op de bladnerf staan van sommige topkapselmossen fig. 26-27-195-196
mutsje	vliezig of harig kapvormig orgaan dat het sporenkapsel van bladmossen in jonge toestand aan de bovenzijde bedekt. Dit is het bovendeel van de archegoniumwand die is afgescheurd bij het strekken van de kapselsteel o.a. fig. 2b-19a-20b-29-34b-35-40-95-97-98-104-127-146
omwindsel- blaadjes	speciale blaadjes waartussen geslachtsorganen zich bevinden, ze vormen vaak een knop of bloemvorm fig. 18a-b-23--28-29
onderblaadje	blaadje dat zit aangehecht aan de zijde van de stengel die naar de bodem is gericht. Deze zijn vaak klein en anders gevormd dan de overige blaadjes. Dit komt bij een aantal bebladerde levermossen voor fig. 54-56-176
onderliggend	de bovenrand van het blad ligt onder het volgende blad, dit komt bij een aantal bebladerde levermossen voor fig. 3-59a-62-63-64-65-174
oortje	groep van anders gevormde en of gekleurde vaak uitpuilende cellen bij de overgang van

	de bladrand op de stengel fig. 112a-192
papilleus	uitstulpingen van de celwand bij sommige mossen, te zien (bij sterke vergroting) als bobbeltjes op blaadjes fig. 116-120a-121a-122a-197 en op kapselstelen fig. 19a
parafiliën	aan stengels en of takken voorkomende draad of lancetvormige, soms vertakte aanhangsels, deze zijn soms bij sterke vergroting als een wollige bedekking te zien fig. 191
perianth	een cellaag dik buisvormig orgaan op de top van bebladerde levermossen waarin de archeconiën zitten en waarin de kapselsteel en het sporenkapsel zich ontwikkelen alvorens bij rijpheid naar buiten te treden fig. 7-9-69
peristoom	enkele of dubbele ring van blaadjes die de opening van het sporenkapsel van bladmossen geheel of gedeeltelijk kan afsluiten fig. 19b-20c-29-33b-34b-95-96-117a-143-169
protonema	voorkiem, draad- of thallusvormig orgaan dat groeit uit een spore, hieruit kunnen nieuwe mosplanten ontstaan fig. 35-41-49
pseudo-elateren	organen zittend tussen de sporen van hauwmossen fig. 187
rhizoiden	wortelharen, uit buisvormige cellen gevormde organen waarmee de mosplant zich kan vasthechten, ze lijken op wortels maar hebben geen vaatbundels waardoor ze geen water en voedingsstoffen vanuit het substraat kunnen transporteren fig. 32-42-49-54-56-128-129-154a
rhizoidenvilt	bij sommige mossen vormen rhizoiden een viltige laag op de stengel fig. 139
sporen	in het sporenkapsel door celdeling ontstaan orgaan van waaruit zich nieuwe mosplanten kunnen ontwikkelen fig. 6-35-182-183-184-185-187-188-200
sporenkapsel	bol, cilindrisch of draadvormig orgaan waarin zich door celdeling sporen ontwikkelen. Levermossen o.a. 7-8-12-14-22-66. Bladmossen oa. fig. 19b-20c-29-33b-34b-95-96-117a-143-169.
springdraden	zie elateren
thalleus	dikvlezig, opgebouwd uit meerdere cellagen fig. hauwmos fig. 79, thalleus levermos fig. 181
trommelvel	schijfvormig orgaan dat het centrum van de opening van het sporenkapsel bij een aantal topkapselmossen afdekt fig. 20-95-96-98
tweehuisig	archeconiën en antheridiën op verschillende planten
tweelobbig	tweetoppig blad waarvan de beide bladlobben tegen elkaar liggen fig. 4-62-63-67-178
voorkiem	zie protonema

Afbeeldingen ter verduidelijking

Levermossen

fig.174 Gewoon kantmos, schuinaangehechte onderliggende blaadjes

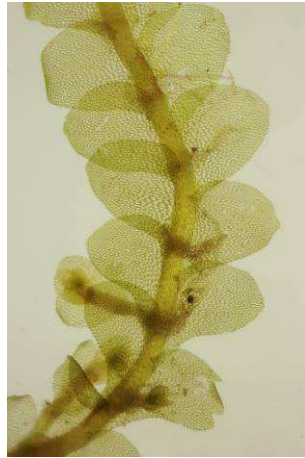

fig.175 Moerasbuidelmos met schuin aangehechte bovenliggende blaadjes

fig.176 Moerasbuidelmos, onderblaadje

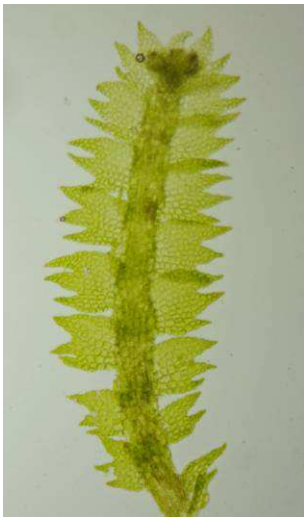

fig.177 Neptunusmos, schuinaangehechte bovenliggende blaadjes

fig.178 Nerflevermos met tweelobbige blaadjes

fig.179 Gewoon maanmos met antheridiën

fig.180 Gewoon plakkaatmos, archegoniën

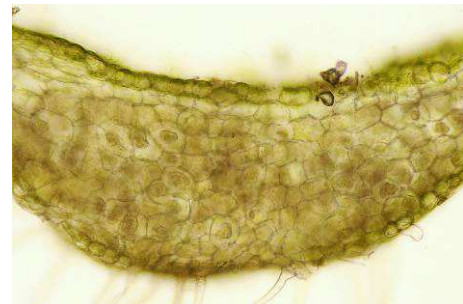

fig. 181 Echt vetmos, thallusdoorsnede

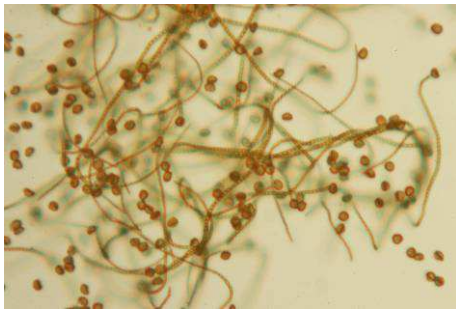

fig.182 Parapluutjesmos, sporen en elateren

fig.183 Parapluutjesmos, sporendragers met rijpe sporen en elateren

fig.184 Gewoon landvorkje, sporen Ø 70-90 µ

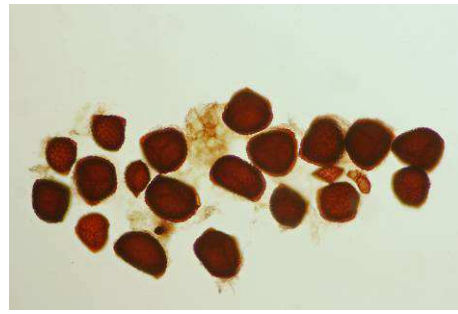

fig.185 Klein landvorkje, sporen Ø 70-

Hauwmossen

fig.186 Gewoon hauwmos, antheridiën

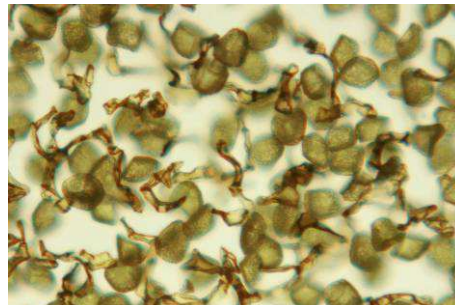

fig.187 Geel hauwmos, sporen Ø 40-55µ en psuedo-elateren

fig.188 Geel hauwmos, hauw met sporen Ø 40-55µ

Bladmossen

fig.189 Ruig haarmos, omwindsels op mannelijke planten (perichaetiën)

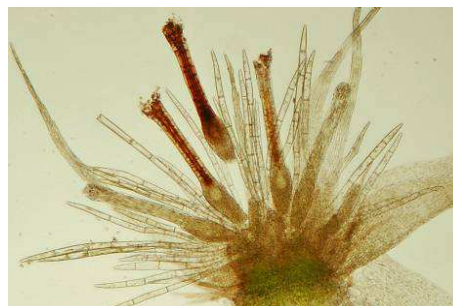

fig.190 Gewoon sikkemos (*Drepanocladus aduncus*), archegoniën

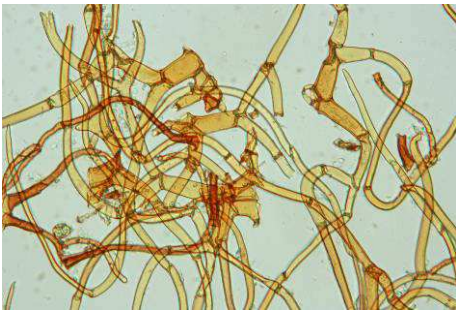

fig.191 Boompjesmos, parafylliën

fig.192 Boskronkelsteeltje, oortjes aan de bladhoeken

fig.193 Gewoon muisjesmos, bladtoppen met glasharen

fig.194 Klein rimpelmos (*Atrichum tenellum*, blad(doorsnede) met lamellen

fig.195 Grote viltmuts (*Pogonatum urnigrum*), blad(doorsnede) met lamellen

fig.196 Violetknolknikmos (*Bryum violaceum*), innovatie

fig.197 Duinsterretje, blad(doorsnede), cellen met papillen (papilleus)

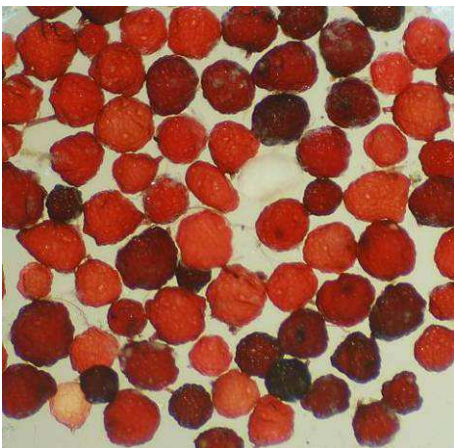

fig.198 Braamknikmos, broedknolletjes Ø tot 300 µ

fig.199 Rood knikmos (*Bryum pallens*) met broeddraden

fig. 200 Gewoon gaffeltandmos met rhizoidenvilt op de stengel

Aanbevolen literatuur

- Bouman, A.C. 2002. De Nederlandse Veenmossen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Dort, Klaas van, Chris Buter, Paul van Wielink 1998. Veldgids Mossen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Dort, Klaas van, Chris Buter, Bart Horvers 2010. Fotigids Mossen. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Gradstein, S.R., H.M.H. van Melick 1996. De Nederlandse Levermossen & Hauwmossen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Melick, H.M.H van 2007, Atlas van de mosflora van Eindhoven. Floristische inventarisatie van Blad-, Lever- en Hauwmossen in Zuidoost-Brabant.
- Siebel, H.N., O. Heylen, M.J.H. Kortselius & H. Stieperaere 2002. Nederlandstalige naamlijst van de mosflora van Nederland en België. Buxbaumiella 61, orgaan van de Bryologische en Lichenologische Werkgroep van de KNNV.
- Siebel, Henk, Heinjo During 2006. Beknopte Mosflora van Nederland en België. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Touw, A, W.V. Rubers 1989. De Nederlandse Bladmossen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Wirth, Volkmar, Ruprecht Düll 2000. Mossen en Korstmossen. Tirion Uitgevers BV, Baarn.